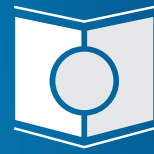

הדף היומי בהלכה

נדונים מרכזיים הנלמדים בחודש במסגרת הדף היומי בהלכה

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון מס' 44 חודש אייר תשע"ז

החומר הנלמד בחודש אייר: משנה ברורה סימן רי"ז עד סימן רכ"ו

החודש הזה לכם...

לנהוג כבוד זה בזה

רבות לומדי הדף היומי בהלכה, מתקברים בשבועות אלו לקראת סיום חלק ב' של המשנה ברורה, ובכך ישלימו את לימוד ההלכות הנוהגות מדי יום, מהלכות השכמת הבוקר, ציצית, תפילין, ברכות ותפילה, ועד הלכות ברכת הנהנין על שלל סימניהן וסעיפיהן הרבים.

הלכות אלו הן הוראות בסיסיות לחיי היומיום, ובלעדיהן לא ירים איש את ידו ואת רגלו מבלי שייכנס לספקות ושאלות בהלכה. אשריהם ואשרי חלקם של הזוכים לעסוק בהלכות אלו, לשנן ולחזור עליהן, עד שיהיו סדורים בזיכרונם כמונחים בקופסה.

עם סיום חלק ב', בחודש תמוז הבעל"ט, נתחיל בסיעתא דשמיא, ברוב עם ובהדרת מלך, את לימוד חלק ג' של המשנה ברורה, העוסק בהלכות שבת, אשר רבו כמו רבו סעיפיהן והלכותיהן, וכפי שכתב מרנא החפץ חיים בהקדמתו המיוחדת של לחלק ג' של המשנה ברורה בשמו של הרבי רבי יונתן אייבשיץ שכתב בספרו "ערת דבש", ש"אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטב היטב".

ובאמת כל איש ישראל אשר נגעה אל לבו יראת ה', לא יוכל שלא לעסוק בלימוד הלכות שבת כסדר, בעיון וביסודיות, תוך הבנת טעמי ההלכות ומקורי הדינים, כפי שכתב המש"ב בהמשך הדברים בהקדמתו, שאחד הטעמים העיקריים לכך שמתפרים בהלכות שבת, הוא מתוך הבנה שממילא יתקשו לזכור את כל פרטי הדינים, והשכחה הזאת מקורה בכך שלומדים את ההלכות מבלי לרדת לטעמה של כל הלכה ולסיבתה, מה שמקשה ומכביד על הזיכרון.

והנה ימים אלו, הם ימים אשר בהם יש להרבות בכבוד חברו, להרבות אחווה וריעות בין יראי ה' וחושבי שמו, ועל כן באנו בקריאה לכל אשר רוצה בשלומם וטובותם של חבריו, להרבות פעלים ללימוד ההלכה, להקפיד הקילות, להקים שיעורים ולהשפיע על החברים והסובבים שיצטרפו ללימוד חשוב זה, ויצילו נפשותם ונפשות זרעיתם מעוון חילול שבת, אשר גדול הוא מנשוא כחטא עבודה זרה רח"ל.

ובזכות לימוד ויקום ההלכה ניגאל בגאולה השלמה במהרה.

העורך

יצא אחד הרופאים ואמר לבני המשפחה כי ככל הנראה היתה טעות באבחנה וכלל לא היה צורך לכרות את הרגל, אך הכריתה כבר נעשתה

הרב ישראל לינש

כאשר אנו מבכרים, בין על הרעה ובין על הטובה, אנו מכריזים בזאת כי אנו מאמינים שכל דברינו ומקרינו אין בהם טבע ומנהג של עולם. אם נפנים בלבנו הכרה זו, נזכה אף להגיע לדרגת 'עובדי ה' כסיומו של השולחן ערוך שהרעה לעובדי ה' היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבלים מאבה מה שגזר עליהם ה', ובקבלת הרעה הוא עובד את ה', כי שמחה היא לו.

יהודי צדיק משכמו ומעלה התגורר בירושלים, רבי לייב גלויברמן זצ"ל, לעת זקנותו נחלו רגליו. סננת חיים ריחפה עליו, והרופאים קבעו כי חייבים לכרות את רגלו, ולא, כך טענו, הנמק ברגל עלול להתפשט לכל גופו, טובי הרופאים הוזמנו לעריכת הניתוח.

באמצע הניתוח יצא אחד הרופאים לבני המשפחה ואמר להם כי ככל הנראה היתה טעות באבחנה וכלל לא היה צורך לכרות את הרגל, אך הכריתה כבר נעשתה, ואת הנעשה אין להשיב.

בני המשפחה החליטו שלא לספר לרבי לייב את דבר הטעות, כדי שלא יצטער על כך שבחנים כרתו את רגלו, אך בשיחתם עמו לאחר שהתעורר מהניתוח, נפלט המידע הזה בטעות מפיו של אחד מבני המשפחה.

לשמע דבריו, הזדעק רבי לייב, תוך כדי שהוא מצטט בלהט את דברי רבו, הרה"ק רבי ישראל מסטאלין, כי מי שאומר 'אם הייתי עושה כך, היה קורה כך' - זו אפיקורסות גמורה. 'הרופאים' המשיך רבי לייב את דבריו - 'כולים רק לקבוע שרגל כמו זו, אינה צריכה כריתה, אבל הרגל שלי ודאי היתה צריכה כריתה, כי אילו הקב"ה לא היה קובע שהיא צריכה כריתה, היא לא היתה נכרתת!'

הנה לנו דוגמא חיה של 'עובד ה' שמברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כי הוא חי את הידיעה שהרעה כמו הטובה הן בגזירת עליון.

ידועים דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא: 'זמן הניסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם ניסים, אין בהם טבע ומנהג של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצילחנו שכונו, ואם יעבור עליהם יכרתנו ענשו, הכל בגזרת עליון'.

כמה נאים הדברים בעת הזאת, ללומדי הדף היומי בהלכה, בהיותם גשר המחבר בין חודש ניסן - חודש בו חשנו כאילו יצאנו ממצרים וחוונו שוב את הניסים הגדולים והמפורסמים בשינוי סדרי הטבע, - לבין הלימוד בחודש זה - הלכות ברכת הניסים, ברכות הודאות היחיד ושאר הלכות ברכות על הניסים הפרטיים והנסתרים.

לכאורה מתעוררת תמיהה עצומה למי שלומד את פסק השולחן ערוך בסימן רכ"ב סעי' ג' שחייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך על הטובה. וכבר רבו התמהים, וכי כיצד אפשר לדרוש מאדם שיברך על הרעה בנפש חפצה כשם שמברך על הטובה? ההשוואה היא בלתי אפשרית, בוודאי שישמח האדם על הטובה יותר מאשר ישמח על הרעה. ק"ו כאשר הרעה היא רעה גדולה ולא טבעית, כגון פטירה בטרם עת של קרוב משפחה ל"ע ול"ע, או כל צרה המתרגשת על האדם באופן בלתי צפוי, בוודאי שיקשה לו לברך על כך, ועוד בנפש חפצה כשם שמברך על הטובה!

אך על פי דברי הרמב"ן הנ"ל, הדברים מתבארים היטב: כשם שבדברים הטובים, ככל שהנס גדול יותר, ושונה מהטבע, נקל יותר לראות בו את יד ה': כן הדבר גם ברעות. ככל שהאסון גדול יותר, כואב יותר ובלתי צפוי, קל יותר להבין ולחוש כי הכל מאתו יתברך. וכשם שבטובה, הנס הגלוי מורה אף על הנס הנסתר, כי בורא העולם ומנהיגו הוא אשר פעל כל זאת, כן גם ברעה, הצרה הגדולה והקשה יותר, מלמדת כי אף הרעות הקטנות והנסתרות, מודרות ומכוננות ע"י הקב"ה.

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של דרשו

077-261-3337

מטטרפים ללימוד
הדף היומי בהלכה

לשמייעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקיטו 3
משך שיעור יומי כ-5 דקות

קנין תורה: בבא בתרא קז' קל'
קנין משניות: נגעים פרק ג' משנה ג' - פרק ה' משנה ג'
דף היומי בהלכה: משנה ברורה סימן רי"ז עד סימן רכ"ו
מוסר: 'שם עולם' פרק י"א עד פרק ט"ז "ודע דעצה"
קנין חכמה: מסכת אבות עם פי' רבינו יונה, מפרק ה' משנה ד', עד סוף המסכת
המבחינים יתקיימו בע"ה ביום שישי ט"ו בסיון ערש"ק פ"ר בהעלותך במוקדי הבחינה של דרשו!
נבחי' דף היומי בהלכה יוכלו להיבחן א"ה גם ביום חמישי י"ד סיון במסגרת מוקדי דרשו בכלול.

לומדים החודש

הסוגיא המרכזית

נידונים מרכזיים הנלמדים
ב'דף היומי בהלכה' החדש*

הנוסע במקום שרגילים לזרוק אבנים ולא זרקו עליו, האם יברך
'הגומל'? תאונת דרכים שכמעט התרחשה, האם מברכים 'הגומל'?
דין מי שהכניס עצמו למקום סכנה וניצול? הנוסע במנהרה מתחת
לים, או הנוסע במטוס רק מעל יבשה, האם נחשבים כ'יורדי הים'?
מי שהבריא ממחלה או ניתוח, ועדיין מרגיש חולשה, מתי יברך?

הנוסע במקום שרגילים לזרוק אבנים ולא זרקו עליו, האם יברך 'הגומל'?

כתב המשנ"ב (סימן ריח ס"ק לא) שברכת הגומל יש לברך גם במקום שארע לו נס שהוא לא נס גמור, בשונה מברכת 'שעשה לי נס במקום הזה' שיש אומרים שמברכים רק במקום שנעשה לו נס גמור, וכגון שהיה במקום שהיו גנבים או שודדים וזעק לעזרה וברחו, שזה נס שאינו יוצא מדרך הטבע, ואף שאין מברכים עליו 'שעשה לי נס' מברכים 'הגומל'.

והנוסע במקום שרגילים לזרוק אבנים על מכוניות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' מה) שצריך לברך אחר נסיעתו ברכת הגומל אף אם לא זרקו עליו אבנים, וכל שכן אם זרקו על אחת המכוניות שלפניו. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג דבר הלכה את א) והגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות יט) שאף אם זרקו במקומות אלו אבנים על מכוניתו, מ"מ אם החטיאו את המטרה, או שרק ניפצו את השמשה אך לא פגעו בו עצמו, אינו מברך. [וראה משנ"ב להלן (ס"ק לב) שאבן שנפלה סמוך לראשו אפשר שמברך על כך 'שעשה לי נס' לדעה השניה, ואם כן הוא הדין הגומל לכולי עלמא, כמבואר כאן, וכמפורש בחיי אדם (כל סה ס"ה) שמברך בכי האי גוונא הגומל. ובשעורי מרן הגר"ש אלישיב (ברכות נד, ב) כתב שאין הלכה כחיי אדם. וראה ביה"ל (ד"ה ויש) שלדעה השניה מברכים 'שעשה לי נס' על הצלה מגנב משום שחזקה שבא להרוג, ואם כן הוא הדין שצריך לברך הגומל לכולי עלמא, ואכן בשעורי מרן הגר"ש אלישיב (שם) מובא בשמו שאם ערבים ירו לעבר אדם ולא פגעו, יש לברך הגומל, כיון שרצו לפגוע בו].

תאונת דרכים שכמעט התרחשה, האם מברכים 'הגומל'?

ארבעה צריכים לברך הגומל, יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה ונתרפא, וחובש בבית האסורים ונשתחרר, כך הביא להלכה השו"ע (סימן ריט סעיף א.) ובהמשך הסימן (שם סעיף ט) הביא שלא דוקא ארבעה אלא אלא הוא הדין לכל מי שנעשה לו נס וניצול כגון שנפל עליו כותל, או ניצול מאריה או משור, או מגנבים

והוסיף בהגהות שם, שמבואר במחזיק ברכה (בסי' זה) שיצחק אבינו לא בירך הגומל לאחר העקידה, וכן הכהן הגדול לא בירך לאחר שנכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים, מפני שנכנסו על פי הדיבור למקום הסכנה, ולא באה אליהם הסכנה מאליה [וראה שערי תשובה ס"ק ב בסוגרים], ואם כן במקום שהכניס עצמו לסכנה, שעל פי המציאות היה יכול למות, בודאי צריך לברך הגומל על הצלתו. מאידך, בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' מז) כתב שמי שהכניס עצמו לסכנה עבור ממון, בודאי אינו מברך, ורק מי שהכניס עצמו לסכנה עבור מצוה יש מקום לומר שמברך. וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג ארחות הלכה הע' 2) שהמכניס עצמו לסכנה אינו מברך.

הנוסע במנהרה מתחת לים, או הנוסע במטוס רק מעל יבשה, האם נחשבים כ'יורדי הים' לענין ברכת הגומל?

הנוסעים במכונית במנהרה מתחת לים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' עב אות ב) שאינם מברכים הגומל, משום שנחשבים להולכי יבשה, ולא שייך בהם הטעמים הכתובים בתהלים (קז כג-כח) בחיוב ההודאה ליורדי הים.

ולגבי טיסה במטוס, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' נט) שצריך לברך עליה הגומל, מפני שדינם של הטסים כ'יורדי הים' שמברכים כיוון שאינם ביבשה, והיינו מפני שאי אפשר להישאר שם לאורך זמן, ואם יארע קלקול במטוס אין אפשרות להינצל כביבשה [וראה ביה"ל ס"א ד"ה יורדי הים שהסתפק לגבי נהר]. וכתב שמטעם זה יש לברך אפילו לפי השיטה המובאת בשו"ע להלן (ס"ט) שאין מברכים אלא על ארבעת הדברים המוזכרים כאן, כיון שהוא ממש כ'יורדי הים'. ועוד כתב, שכיון שכתב המשנ"ב שם (ס"ק לא) שטעם שיטה זו הוא משום שתיקנו לברך רק על אלו שהם מצויים ביותר, יש לומר שהוא הדין במטוס. וכן הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' צא) שמברך, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סי' ה) שמברכים על טיסה מפני שיש בה סכנה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות טו). מאידך, הגר"ש מבריסק לא בירך (קנין תורה ח"א סי' טז אות ג), ואף דעת הגאון

ושודדים שבאו להורגו, והביא שיש אומרים שאין מברכים אלא דוקא ארבעה אלו, וסיים שטוב לברך בלא שם ומלכות מלבד הארבעה המוזכרים בתחילה שיש לברך בשם ומלכות.

ובמשנ"ב (ס"ק לב) כתב שהאחרונים כתבו שהמנהג כסברא ראשונה, וכן מסתבר.

ולפי זה יש לדון בדבר המציאותי ל"ע שנוסעים בדרכים ופעמים רבות כמעט ומתרחשת תאונת דרכים, האם יש לברך הגומל?

כשניצל מתאונת דרכים שהתרחשה בין שתי מכוניות, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' נט) שאם פגעו ונגעו המכוניות זו בזו ולא הזדקו, מברך הגומל, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב קובץ ענינים אות ח). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג ארחות הלכה הע' 2) שאף אם שתי מכוניות התנגשו ואחת מהן נהדפה ונזרקה למרחוק, אם לא נחבטו הנוסעים חבטה שיש בה סכנה, לא יברכו.

ואם הצליח הנהג ברגע האחרון לסטות או לעצור, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות כ) והגר"נ קרליץ (שם) שלא יברך. וביאר בשו"ת קנה בשם (ח"א סי' יב) שאף שמבואר בחיי אדם (כלל סה ס"ה) שמי שנפלה אבן בסמוך לראשו מברך הגומל, וכן משמע במשנ"ב לעיל סי' ריח ס"ק לא-לב, מ"מ היינו רק באבן, שאינה בעלת בחירה ובמצב הקיים היא באה כנגדו, מה שאין כן נהג מכונית שהוא בעל בחירה ויכול לעצור, כשלבסוף עצר מתברר [כביכול] שהשני לא היה במצב סכנה, ודומה למי שחשבו לזרוק עליו אבן ולבסוף לא זרקו, וראה עוד מה שכתב שם.

מי שהכניס עצמו למקום סכנה וניצול האם יברך 'הגומל'?

בפרוש ברכת 'הגומל', כתב המשנ"ב (סימן ריט ס"ק ד) שפרושו 'הגומל לחייבים טובות' אפילו לאותם שהם חייבים, על כל זה גומל להם טובות, 'שגמלני כל טוב' היינו וגם אני אף על פי שאיני הגון, עם כל זה גמלני בכל טוב.

ויש לדון במכניס עצמו למקום סכנה וניצל, האם יכול לברך?

בשו"ת לב חיים (ח"ג סי' נג) כתב, שהמכניס עצמו למקום סכנה, מברך הגומל, שהרי מחויב לשבח על שניצל.

* הנושאים המובאים במדור זה מקורם במ"ב מהדורת דרוש בסימנים אלו, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

שו"ע סימן ר"ט סעיף ב'

"ומה מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב"

בעניין ברכת הגומל, שמעתי בשם אחד מצדיקי הדור שליט"א, שבאמת העניין של הברכה הוא הודאה על כך שעל אף שהמברך היה בכלל "חייבים", ולא היה ראוי לטוב אשר גמל עמו הקב"ה, אף על פי כן הגביר קודש אבריו הוא חסדיו על הדין, וגמל עמו טובה.

ושורש העניין מופיע כבר בחתם סופר, שכתב לבאר לשון הקושיה שמקשים לבילי הסדר: "שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה", והקדים להקשות מדוע אין מקריבים בפסח קרבן תודה על החסדים אשר גמל עמנו הקב"ה שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם שפטים וקרע לנו את הים וכו'.

לתשובה לדבר היא שקרבן הפסח הוא עצמו מעין קרבן תודה, ועל כן באה הקושיה, הרי בקרבן תודה אנו מביאים עמו חמץ ומצה, את לחמי התודה ורקיקי המצות המשוחים בשמן, ומדוע בקרבן פסח אנו אוכלים עמו רק מצה, ואין אוכלים את לחמי התודה?

אלא שהלילה הזה כולו מצה, משום שקרבן תודה אנו מביאים על מקרים שבהם הגביר הקדוש ברוך הוא את החסדים הרמוזים ע"י מצה, על הדינים הרמוזים על ידי חמץ, ואילו ביציאת מצרים היו בני ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה ואף היו עובדים לעבודה זרה, כדאיתא "הללו והללו עובדי עבודה זרה", ולא היו ראויים שיארע עמהם הנס, כי הדינים היו גדולים כל כך עד שבדרך הטבע לא ניתן היה להגביר חסדים על הדינים, ועל כן הקב"ה פנה לעלבון מקום עוון, ולא הביט כלל על הדינים, אלא רק גאלם בחסדים גמורים, ואף לא היתה תגבורת החסדים על הדינים, כי הדינים נעלמו כלא היו. ובשל כך בקרבן התודה של פסח, שהוא קרבן הפסח, אין אוכלים עמו לחמי תודה שמרמזים על הדינים כאמור, אלא רק את המצות המרמזות על החסדים הגלויים והגמורים.

והוסיף אותו גדול, שכל אותו הזמן שבין פסח לשבועות אין מזכירים כלל את החמץ, אלא רק בהגיע חג השבועות מביאים את שתי הלחם, לאחר שכבר יצאנו ממ"ט שערי טומאה במ"ט ימי הספירה, ונכנסו בשערי קדושה, עתה כבר אין חשש מפני הזכרת הדינים שהיו לפני יציאת מצרים, וזה הזמן בו אפשר להביא חמץ כקרבן לפני ה'.

וממנו ניקח לעבוד את ה', בימים גבוהים ושגבים אלו, ימי הספירה, אשר בהם יש בכוחו של איש ישראלי להגביר החסדים ולסלק את היפך החסדים, על ידי תורה ותפילה ועל ידי עבודת המידות כסדר הספירות והמידות של ימי העומר.

והקב"ה ברחמי יגאלנו גאולה שלמה במהרה.

מטשעבין (שו"ת בצל החכמה ח"א סי' כ) לברך בלי שם ומלכות, וראה שו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' מז). ובשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה מג) כתב שהברכה נתקנה על חשש ליסטים וחיות רעות שבדרכים [ולא על תאוונת דרכים, ראה מה שכתב (שם תשובה מב)], ולפיכך רק במטוס נוסעים ששייכים בו ליסטים מברכים עליו, אך לא על טיסה במטוס פרטי שמכיר את הנוסעים האחרים שעמו.

וטיסה ממקום למקום באותה יבשה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שלפי הטעמים הנ"ל אין חילוק אם נסע ממקום למקום מעבר לים או שנסע מעל מקום יבשה ובכולם צריך לברך. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שם). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (תורת הדרך עמ"ס, אשרי האיש שם) שאם המטוס אינו עובר מעל הים אין מברכים אף אם נוסע למדינה אחרת. ואף הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו שם) הורה שלא לברך על טיסה ממקום למקום במדינה אחת [שמסתבר שרק העובר מעל הים ומדבר מברך].

ובטעם החילוק בין נסיעה במטוס לבין נסיעה במכונית, ביאר בשו"ת אגרות משה (שם) שבנסיעה במכונית אף שמצויות תאוונת דרכים, מ"מ הנסיעה עצמה אינה מצב של סכנה, ואינה כהפלגה או טיסה שאינם ביבשה, ומחמת זה עצמו הנמצא בהם שרוי במצב ששייך בו סכנה. ובזה ביאר מה שמברכים בזמנינו על הפלגה באניה [וכן על טיסה] למרות שכמעט ולא קורה שמסתכנים, והיינו שעצם ההימצאות במקום שאינו יבשה הוא מצב ששייך שישתכנו בו, ולפעמים אכן באים לידי סכנה, ועל כן צריך להודות על ההצלה משם, אף שאינה גדולה כהצלה שבדורות הקודמים.

מי שהביא ממחלה או ניתוח, ועדיין מרגיש חולשה, מתי יברך 'הגומל'?

השו"ע (סימן ר"ט סעיף א) כתב שמי שהיה חולה ונתרפא, יברך הגומל, וכתב המש"ב (סי' ב) שנתרפא היינו שהולך כבר על בוריו.

ואף אם נשאר עדיין רושם מהמחלה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קנב אות ג) שיברך, וכן משמע בערוך השלחן (סי' ה) שכתב שיברך משענה שיוצא לשוק. ובשו"ת דברי יציב (ח"א סי' פ"ט-פ"ד) כתב בשם בעל הדברי חיים שלא יברך עד שלא ירגיש שום רפיון וחולשה מהמחלה, ויחזור מצבו לכפי שהיה לפני שנחלה.

וכן מי שעבר אירוע מוחי והזיכרון התחיל לחזור אליו, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות כא) שימתין מלברך עד שיחזור הזיכרון לגמרי.

ולגבי יולדת, כתב הכף החיים (סי' ק"ז) שתברך לאחר שבעה ימים מלידתה, שאז עומדת על בוריה, והוסיף בשו"ת שלמת חיים (סי' רב) שאם עדיין חשה עצמה חלושה תמתין עד שתרגיש בריאה.

ואם התרפא מהמחלה אך נעשה טריפה מחמת המחלה, כתבו הפתח הדביר (אות ג, והובא בכף החיים סי' ק"ח) והשדי חמד (אסיפת דינים מע' ברכות סי' ב אות יב) שיברך הגומל בלא שם ומלכות. ובשו"ת שבט הלוי (שם) כתב שאם נעשה טריפה מחמת שהוציאו לו איזה אבר בניתוח כדי לרפאותו, צריך לברך, שהרי הרבה חיים אחר כך, אך אם נעשה טריפה מחמת המחלה באופן שא"א לרפאותו, מברך בלא שם ומלכות.

ויאמר לו "האם עשית את רצוני?", ואמר לו "אין (כן), שקריתי את המכתב שהניח לי רום מעלתו בוקר וערב

"ובעונותינו הרבים אנו קורין בכל יום "ואהבת את ה' אלקיך" וכו', ואין אנו רואים להתבונן שנגיע לאהבת ה', ובקריאת "ואהבת" לבד בוודאי אינו מקיים המצוות עשה הזו, כמו שאינו מקיים מצוות תפילין באמירת "וקשרתם", והיצר הרע מטעה אותנו בזה.

"ואמרתי על זה בדרך דמיון לאיש אחד שבא אצל בעל הבית עשיר ובקשו שיכור אותו לשרתו בעסקיו, וימאן בדבר מטעם שאינו צריך לו כעת, ויפצר בו מאוד עד שנתרצה העשיר לזה, ואך בתנאי שיהיה איש אמונים וישרת אותו כראוי, ולא ימרה שום דבר מדבריו, ונתרצה לזה.

"ויהי היום שהיה העשיר צריך ליסע לדרכו וירשום העשיר בכתב כמה דברים שצריך המשרת לעשות בביתו באלו ב' ימי שיהיה הוא בדרך, ויתן לו הכתב ויצוהו שיעיין היטב במכתב ההוא. ויסע העשיר לדרכו והיה בבואו בחזרה לביתו קרא להמשרת ויאמר לו "האם עשית את רצוני?", ואמר לו "אין (כן), שקריתי את המכתב שהניח לי רום מעלתו בוקר וערב. ואמר לו העשיר, "הוי אוויל, וכי הקריאה לבד היא התכלית? ומה שציוויתך לעיין בהמכתב הוא רק כדי שעל ידי זה תדע מה לעשות. אבל לא שתצא על ידי חובתך בהקריאה לבד".

"כן בענייני השם יתברך מצווה אותנו שנתבונן ונגיע לאהבת הש"י, אבל לא שבאמירת "ואהבת" לבד הוא מקיים המצוות עשה, והעושה כן הוא חכם כמו המשרת הנ"ל.

"וגם על עיקר קבל עול מלכות שמים שמעתי בשם הגאון האמיתי רבי ישראל סלאנטער זצ"ל, שהתאונן שבעונותינו הרבים אין אנו נוהגים כראוי. אמת שאין אנו מתעצלין להמליך השם יתברך על כל השבעה רקיעים ועל הארץ בד' רוחותיה, אבל על עצמנו אם אנו מקבלין אותו למלך, שיהיו אברינו נשמעין לקבל עליהם עול מלכותו יתברך, וכמה פעמים שוכחין דבר זה לגמרי".

שם עולם, שער חזקת התורה, פרק י"ב.

החזק במוסר

מענייני לימוד המוסר בדף היומי בהלכה

להידודי שמעתתא... עיון בדבר הלכה

מקום שנעשה בו נס

כתב המשנ"ב (סי' ריח ס"ק ז) שאין מברכים על המקום הסמוך לירושלים ששם נעשה הנס שהיכה המלאך את מחנה סנחריב כיון שאין הנס ניכר מתוך המקום ואף שאפשר לכיון את המקום שבו נעשה הנס מ"מ אין הנס ניכר שהרי לא בגוף האדמה נעשה הנס. וצ"ע א"כ מדוע כתב השו"ע (ס"א) שמברכים כשרואים את האבן שעליה ישב משה בעת מלחמת עמלק, והרי לא נעשה הנס בגופה של האבן אלא היא רק המקום שבו נעשה הנס.

תשובות יש לשלוח לפקס 02-6540269 עד כ"ה אייר תשעז. בין השולחים תשובה נכונה תערך הגרלה על סט משנה ברורה מהדורת דרשו.

תשובות להידודי שמעתתא גליון 43 ניסן תשע"ז

בדבר השאלה שנשאלה בעלון הקודם על דברי המשנ"ב (סי' רי ס"ק יג) שהטועם את התבשיל אינו צריך לברך כיון שאין כוונתו לאכילה. ואילו לעיל (סי' רד ס"ק מב) כתב שהשותה שאר משקים או אוכל פת מחמת שחנקתו אומצא צריך לברך עליהם.

יש שרצו לחלק, וביניהם הרב משה נדלר, דבסי' רי מדובר בטועם את המאכל ואינו מכוון כלל להנאה ומשום כך הוא נקרא 'טועם' ולא 'אוכל' ומשום כך אינו מברך, דעל טעימה לא תקנו חכמים לברך. משא"כ בסי' רד בחנקתו אומצא, מ"מ הוא מתכוון גם לאכול וליהנות מהאכילה ועל כך תקנו לברך.

ויש שתיירצו, ומהם הרב יהודה זוננפלד, שבסי' רי הטועם אינו נהנה כלל מהמאכל, אלא רק עושה פעולה חיצונית כדי לתקן את המאכל ואין זה לצורך גופו כלל ולכן אינו צריך לברך, אבל בסי' רד שמדובר בחנקתו אומצא כיון דבעיקפין נהנה גופו מן המאכל שנכנס לגופו, או משום שהוא מסייע לאכילתו הראשונה להיכנס לתוך גרונו, הרי שגם מה שאוכל כעת נחשב לחלק מבליעתו הראשונה וחיוב בברכה.

והרב מרדכי אנגלנדר הביא מספר 'מי אגם' שתיירץ שחכמים תקנו לברך על הנאת בליעה, ולכן בסי' רי שמדובר על טעימה שאין בה בליעה לא צריך לברך, משא"כ בסי' רד שכוונתו לבלוע את המשקה כדי להעביר את האומצא מש"כ צריך לברך.

הזוכים בכרכי משנה ברורה

במדור להידודי שמעתתא גליון 43

בסט משנה ברורה דרשו זכה:
הרב יהודה מערב מירושלים

בכרכי משנה ברורה זכו:
הרב דוד לוי מאשדוד
והרב שמואל קריצלר מירושלים

"הספקתי רק לפסוע מרחק קצר, ומיד הגיח מולי אחד מרוצחי הכנופיה הזו ותפס אותי. הבנתי מיד כי גורלי נחרץ ולא נותר לי אלא לומר ויידווי.. הוא העמיד אותי ליד קיר והתכונן לירות בי"

הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל סיפר, כיצד בהתבוננות בדרכי ה' רואין שאין שיעור כלל למעשי האדם, וכי כל מעשה ולו השיעור הקטן ביותר מוכתב הוא מלמעלה.

בדיוק לקנה הרובה. המחשבות שחלפו באותם רגעים היו אימות, ידעתי שרגעיי אלו הינם האחרונים בחיי, ואמונתי היתה שאין בידי לעשות דבר מה.

אותו אכזר לא היה מוכן לזוז ממקומו והתעקש דוקא שאני אזוז ושאכוון עצמי למול קן הרובה... הוא צעק עלי צעקות אימים: לזוז!! ואני הייתי מוכן להישמע לו, ידעתי שאין בפסיעה זו או אחרת שיעור לשנות רוע הגזירה, ומה חשוב לי כבר אם אזוז כמה סנטימטרים, אלא שאברי לא נשמעו לי, הדם קפא בעורקי ולמרות רצוני לא יכולתי פשוט לזוז אפילו מרחק כלשהו. הרגשתי עצמי משותק.

הרוצח ממשיך לצרוח כנגדי ולקלל: בשום אופן לאן לא אני אזוז, אלא אתה תזוז! ואני, כפי שאמרת, רוצה אבל לא יכול!...

תוך כדי הצעקות נפתח לפתע חלון קטן מכיוון החדר השני, ואיזה קצין שישב שם שואלו: מה אתה צועק כל כך? והרוצח משיב לו: הבאתי לכאן איזה יהודון לירות בו, אני מבקש ממנו לזוז לכיוון הרובה והוא מסרב... גוער בו הקצין ואומר לו: הנח לו, תן לו ללכת... מיד הוא הוריד את הרובה ואומר לי: לך!...

יצאתי החוצה ואני אומר לעצמי: רבש"ע, אין שיעור לגודל מעשיך, הן חיי ניתנו לי עכשיו במתנה, ממש תחיית המתים, כבריה חדשה, ומכאן ראיתי מה כוחה של כל פעולה שעושה השי"ת ואף אם האדם אינו עושה פעולה שיש בה שיעור, יש בה לעתים הצלת חיים של ממש.

היה זה בימים הראשונים שלאחר המהפיכה ברוסיה, בה הדיחו את הצאר ניקולאי מכסאו. אותה תקופה היתה מלאה אנדרלמוסיה. הצאר הודח, אבל לא קם עדיין משטר יציב במקומו. היתה זו תקופה של אין מלך! ואיש הישר בעיניו יעשה. כל מיני כנופיות קמו ועשו כטוב בעיניהם, והצד השווה שבהם, שכולם שדדו וחמסו, גדלו ובזזו, נישלו את העשירים ומוטטו את המסחר והכלכלה.

בין הכנופיות שקמו אז, היתה אחת מסוכנת ונועזה ביותר. היתה זו הכנופיה שהקים שודד בשם פטלורה, ועל שמו נקראו כל אנשיו: "הפטלורצ'קים". אלה הטילו חיתתם על הכל, במיוחד על יהודים. הם הסתובבו עם רובים בידיהם, חמסו ובזזו, היכו והרגו, ובמיוחד נשפך זעמם על יהודים. כל יהודי שיצא לרחוב - סיכן את נפשו בזה, כי הללו היו אכזרים והורגים בדם קר ובלי כל מחשבה שניה, ורבים מישראל נפלו בידם כצאן לטבח!

יום אחד, מספר רבי מאיר, מוכרח הייתי לצאת לרחוב כדי להגיע למקום כלשהו. הספקתי רק לפסוע מרחק קצר, ומיד הגיח מולי אחד מרוצחי הכנופיה הזו ותפס אותי. הבנתי מיד כי גורלי נחרץ ולא נותר לי אלא לומר ויידווי. הוא תפס בי בחזקה והוביל אותי לאיזו תחנת משטרה. בדרך הספקתי לומר חמש פעמים ויידווי, ומיד כשהכניס אותי לתחנת המשטרה, העמיד אותי ליד קיר והתכונן לירות בי, הוא זז ממזי אחרה כשני מטר, כדי שיוכל לכוון ברובתו היטב למול ראשי, אבל נדמה היה לו שאינני עומד מכוון